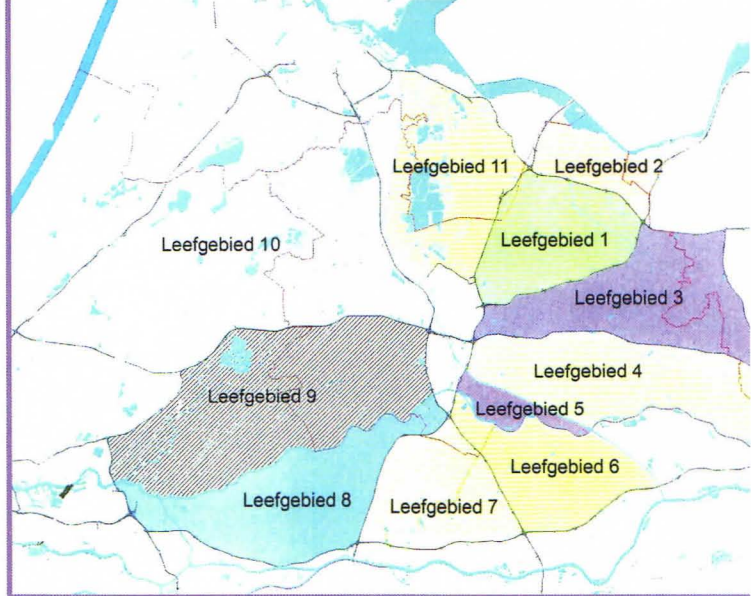

MEER BEHEER

Foto: Roland Peltzer

leefgebiedenkaart Midden Nederland

OP PAD IN EEN LEEFGEBIED (DEEL 1)

DOOR OSWIN SCHNEEWEISZ

Reeën lezen geen nota's, beleidsnotities of beheerplannen. Ze houden zich evenmin aan door mensen gemaakte, maar voor het ree onzichtbare grenzen: of het nu gaat om de grenzen van provincies, het jachtveld of de grenzen van FBE en WBE. Daarom ontwikkelde de VHR al in 2011 de leefgebiedbenadering, een beheermodel waarin een duurzaam populatiebeheer en het welzijn van het ree centraal staat. De leefgebiedbenadering is geen papieren discussiestuk. Het is geen bureaucratische beleidsnotitie. Het is een visie die voortkomt uit en geworteld is in de praktijk van toen en nu! Een leefgebied is een gebied waar een deelpopulatie reeën leeft. Het wordt begrensd door barrières die migratie ernstig beperken maar niet altijd onmogelijk maken zoals grote rivieren, meren, maar ook snelwegen, kanalen en intensieve bebouwde zones. Een rondgang met Roland Peltzer (adviseur VHR) en Marien Greep (oud voorzitter) door één van de beoogde leefgebieden (zie kaart leefgebied 3) in de provincie Utrecht. Wie naar dit leefgebied kijkt, ziet een aaneenschakeling

De leefgebiedbenadering van de VHR is geen papieren discussiestuk. Het is een visie die voortkomt uit de praktijk, maar hoe ziet de praktijk er momenteel uit? En hoe moet die veranderen? Deel 1 uit een rondgang door een leefgebied in de provincie Utrecht.

van jachtveldgrenzen, WBE-grenzen en Provinciegrenzen. Grenzen die door de mens zijn gemaakt en bepaald. Voor het ree doen ze er niet toe. Wie naar dit leefgebied kijkt ziet een groot gebied dat zich uitstrekt van de oostelijke stadsgrenzen van de Domstad tot aan de A30 in het oosten, de A12 in het zuiden, de A28 in het westen en de A1 in het noorden. Het is een gevarieerd landschap met bossen, heidevelden, natuurgebieden, agrarische gebieden, maar ook steden, wegen, bedrijventerreinen, sportvelden en militaire oefenterreinen. Het is bijna onvoorstelbaar dat het ree in een dergelijke verstedelijkte en verknipte omgeving zo goed weet te overleven. Voor een eerste verkenning beperken we ons tot het meest oostelijk gelegen deel van het leefgebied en rijden we van Austerlitz en De Treek via Hoevelaken en Leuserheide naar Zeist. Het gebied overschrijdt maar liefst vier verschillende WBE-grenzen (De Schaffelaar, Lunteren, Nijkerk en Zuid Veluwe west) en twee Provinciegrenzen (Utrecht en Gelderland). We rijden door de zomergroene en reerijke bossen van Austerlitz ▶

MEER BEHEER

Station, snelweg en spoorbaan: een driedubbele barrière

► en langs de idyllische binnenweggetjes van De Treek, waar de mokerslag van de moderne tijd zijn sporen nog niet heeft nagelaten. We parkeren de auto in de berm om een paar foto's te nemen van dit zeldzame kleinschalige coulissenlandschap met veel 'verticale' elementen zoals walletjes en bosranden waar reeën meer dan genoeg rust, voedsel en dekking vinden. "Dit is nu wat we in de leefgebiedbenadering kerngebieden noemen", zegt Roland Peltzer. "Dat zijn gebieden waar de leefomstandigheden voor reeën optimaal zijn en waar veel reeën kunnen leven. Vanuit dit soort kerngebieden hebben de dieren zich verspreid naar z.g. randgebieden. Zo noemen we in de leefgebiedbenadering de gebieden waar de leefomstandigheden minder optimaal zijn, maar momenteel zie je dat zowel kerngebieden als randgebieden vol raken en de reeën uitwijken naar gebieden die eigenlijk ongeschikt voor ze zijn." Een mooi voorbeeld van zo'n randgebied bevindt zich een paar kilometer verderop. "Kijk daar", zegt Marien Greep terwijl hij wijst naar een perceel landbouwgrond met een gigantische moderne loopstal. Greep: "Dit is het moderne agrarische landschap: één kort gemaaid weiland met een loopstal zodat de koeien nooit meer buiten hoeven. Weiland als biljartlakens. Er is te weinig geschikt voedsel voor het ree, nauwelijks dekking en geen rust. Wat heeft een ree hier nog te zoeken?" Toch zitten er reeën in

dit gebied, te veel. Ze moeten wel. Ze weten ondanks de marginale omstandigheden te overleven, maar een uitweg is er niet. Als ze verder trekken lopen ze zich vast tegen de uitgerasterde snelweg, de spoorbaan en het fonkelnieuwe station Hoevelaken dat als een massief gedrocht van staal, beton en glas uit het groene landschap oprijst. Wat is het voordeel van werken met kerngebieden en randgebieden? Peltzer: "Kerngebieden zijn gebieden binnen een leefgebied waar reeën een optimale biotoop vinden en waar weinig tot geen schade zal optreden. Reeën zijn in deze gebieden welkom, al zijn veel kerngebieden momenteel ook al (te) vol. Randgebieden zijn die gebieden waar de biotoop niet optimaal is. Reeën verblijven daar soms tijdelijk of nemen genoeg met een mindere kwaliteit van de leefomgeving. De reeënstand zou daar dus laag moeten zijn, maar ook deze gebieden zijn al vol. Daarnaast onderscheiden we ook reevrije gebieden, waar gezien de omstandigheden reeën niet kunnen overleven omdat de biotoop absoluut ongeschikt is of ze niet welkom zijn i.v.m. ontoelaatbare schade aan economische belangen. Door te sturen op deze drie typen van gebieden kan je zowel schade aan economische belangen voorkomen als de beste voorwaarden scheppen voor duurzaam populatiebeheer en het welzijn van de reeën." Maar veel jagers vragen zich af waarom beheer op populatieniveau zo belangrijk is. Ze

zeggen: 'Dat doen we toch al? Greep: "Momenteel beheren we vooral op jachtveldniveau. We beheren kleine delen van populaties zonder dat er wordt gekeken naar de onderlinge relatie tussen de jachtvelden en de daar voorkomende reeën. Er wordt nauwelijks naar het grote geheel gekeken, waardoor bijv. beheermaatregelen en afschot niet op elkaar afgestemd (kunnen) worden. Beheer is meer dan afschot. Het gaat ook om het nemen van preventieve maatregelen in het belang van de reeën en om problemen met menselijke belangen te voorkomen. Ik vind dat alle jagers een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor de duurzaamheid van de reeënpopulatie binnen een leefgebied. Ze zijn samen verantwoordelijk om knelpunten en problemen aan te pakken. Alleen op deze wijze kan je integraal en verantwoord reeënbeheer uitvoeren. Nu is het beheer te versnipperd. Jagers realiseren vaak hun afschot niet en WBE's tellen en werken niet allemaal op dezelfde wijze. Provincies houden er verschillend beleid op na, werken met verschillende Fauna Beheerplannen en hanteren bijvoorbeeld verschillende afschottijden. Dat draagt niet bij aan een goed en duurzaam beheer waarbij doelstellingen daadwerkelijk worden gerealiseerd."

Wat hebben de reeën in mijn jachtveld te maken met de reeën een eind verderop? Peltzer: "De reeën die in jouw veld lopen staan niet los van de reeën in andere velden binnen het leefgebied. Er is altijd uitwisseling. Jonge dieren gaan zwerven etc. Het is uit onderzoek bekend dat jonge reeën vaak kilometers verder een stek vinden. Verhoogd afschot op enkele plaatsen, bijvoorbeeld om aanrijdingen te voorkomen, waardoor een lagere dichtheid ontstaat kan weer zorgen voor een wervend effect en een toeloop van reeën uit andere delen, maar die effecten zijn nog te weinig bekend. Door gezamenlijke monitoring kan daar meer inzicht op verkregen worden." Greep: "Om gerichte maatregelen en ook afschot goed af te stemmen is het van belang om te weten hoe de reeën in het gebied leven. Waar verblijven ze? Waar vinden ze hun voedsel? Op welke plaatsen steken ze wegen over? Waar signaleren we verontrusting? Het zijn allemaal factoren die van belang zijn op het gedrag en dus ook het welzijn van reeën."

Hoe houdt je overzicht in zo'n groot leefgebied? Peltzer: "Als individuele jager heb je weinig zicht op wat er allemaal speelt binnen een leefgebied. Reewildcommissies dienen daarom gevoed te worden door alle jagers met betrekking tot wat er speelt en verandert binnen het gebied. Jagers hebben dus ook een belangrijke signalerende rol. Om al die informatie via de commissies te verzamelen, te analyseren en maatregelen te coördineren, is overleg nodig met alle betrokkenen. Maar wie regelt en coördineert dat alles? Dat is een belangrijke rol van de toekomstige onafhankelijke leefgebiedcoördinator."

En gaat die coördinator mij als jager vertellen wat ik moet doen? Peltzer: "Nee, de reewild-coördinator heeft een coördinerende, adviserende en probleemoplossende rol. Maatregelen en afschot worden met de betrokken WBE's (reewildcommissies) besproken ten behoeve van de jaarlijkse werkplannen, maar de WBE's houden hun eigen verantwoordelijkheid en kunnen daar dus van afwijken. De WBE's geven vervolgens aan de reeënbeheerders door wat er moet gebeuren: welke maatregelen noodzakelijk zijn en welk afschot waar gewenst is. Wel zal de leefgebiedcoördinator maatregelen en het afschot of eventuele afwijkingen daarvan volgen en vervolgens evalueren met de betrokken WBE's en FBE's."

In elk leefgebied wonen en werken mensen met verschillende belangen. Welke stakeholders zitten er in dit leefgebied?

Greep: "Er zijn veel partijen direct of indirect betrokken bij het reeënbeheer. De Provincie, FBE, WBE en reeënbeheerders zijn direct betrokken, maar daarnaast spelen ook terreineigenaren, boeren, tuinders, bosbouwers maar ook automobilisten en recreanten een eigen rol in het geheel. In dit geval gaat het bij de stakeholders vooral om particuliere grondeigenaren, Staatsbosbeheer, het Utrechts Landschap, Domeinen, defensie en gemeenten. Allemaal hebben ze hun eigen belangen. Agrariërs willen geen schade aan hun gewassen, bosbouwers willen geen schade aan jonge aanplant, reeënbeheerders willen een ree voor consumptie, recreanten willen reeën zien, automobilisten willen geen aanrijding met reeën. De belangen zijn veelvuldig, maar vaak ook tegengesteld."

Waarom is de leefgebiedbenadering voor mij als TBO/grondeigenaar interessant?

Greep: "Dit is afhankelijk van de belangen die spelen. Bij schade aan landbouwgewassen zal een agrariër meer afschot wensen, maar een TBO wil in dat gebied misschien juist geen afschot zodat de reeën beter zichtbaar worden voor de recreant. Slechts met een overkoepelende benadering kun je ervoor zorgen dat zoveel mogelijk belangen gediend worden. Ook die van reeën."

Waarom is dit voor mij als individuele jager interessant?

Peltzer: "Als jager ben je verplicht om voor een redelijke stand te zorgen, maar je mag nooit vergeten dat je deel bent van het grote geheel. Afschot in het eigen veld heeft zeker effect op de stand in het buurterrein. Daarom is het ook belangrijk dat je weet wat daar speelt. Binnen een leefgebied moet er daarom ook regelmatig overleg zijn tussen alle betrokkenen, jagers, WBE's, etc. met de leefgebiedcoördinator. Daarom is het halen van de doelstellingen met o.a. een gezamenlijk afschotplan noodzakelijk, want uiteindelijk wil je als jager/beheerder een gezonde reeënstand waarborgen."

MEER BEHEER

Minder ongelukken op Doornseweg sinds aanleg hekwerk en bouw ecoduct.

► Wat heeft de reewildcoördinator voor meerwaarde tegenover de traditionele reewild-commissie?

Peltzer: "De reewildcommissie heeft een coördinerende en adviserende rol binnen de eigen WBE. De leefgebiedcoördinator heeft het overzicht over de gehele populatie. Hij weet waar knelpunten en problemen zich binnen het gehele leefgebied voordoen en welke jachtvelden daarbij betrokken zijn. Hij kan daarom ook prioriteiten stellen en aangeven. Hij weet hoe de reeën binnen het leefgebied verspreid zijn. Hij kent de ontwikkelingen en veranderingen die zich voordoen. Hij is onafhankelijk en kan daarom adviezen geven zonder dat "eigen" jagers en WBE-belangen een te nadrukkelijke rol spelen. In feite is hij de coördinator van de verschillende reewild-commissies."

► Wat hebben bouwprojecten en veranderingen in een leefgebied voor invloed en wat moet ik daar als jager mee?

Greep: "Dit soort zaken heeft grote invloed op voorkomen en verspreiding van reeën. Bij bouwprojecten moeten reeën verkassen naar andere delen van het leefgebied. Ze moeten ruimte inleveren. Dat gaat vaak niet zonder grote sociale gevolgen voor het ree en leidt niet zelden tot een toename van schadegevallen in land- en tuinbouw en meer aanrijdingen. Samen met betrokken WBE's kan de leefgebiedcoördinator maatregelen nemen om dit te voorkomen."

► Wat verandert er door het werken volgens de richtlijn en de leefgebiedbenadering voor mij als individuele jager?

Greep: "Niets! De reeënbeheerders blijven doen wat ze altijd al deden. Wel worden individuele jagers en reeën-

beheerders meer betrokken bij het totale beheer en bij de uitvoering van maatregelen in het leefgebied. Verder kan de leefgebiedcoördinator gevraagd worden voor kennisoverdracht en advisering bij problemen."

Wie met Peltzer en Greep door het oostelijk deel van het leefgebied rijdt krijgt een goed beeld van kerngebieden, randgebieden en reevrije gebieden uit de leefgebiedbenadering. "De reeën die hier rondlopen zijn allemaal extreem laag in gewicht. Je kunt de ribben tellen", zegt een van de lokale reewildbeheerders Jouke Hopperus Buma. "Het wordt in aangrenzende kerngebieden als Stoutenburg en Landgoed De Boom te druk, dus die beesten worden daar verdreven en zoeken nieuwe gebieden waar ze kunnen leven. Voor mij toont dat aan hoe belangrijk het is dat je met elkaar jachtveld-overschrijdend beheer nastreeft." Een eindje verder, tegen het talud van de A28, ligt nieuw aangelegd natuurgebied: Bloedaal en De Schammer. De weilanden en akkers werden enkele jaren geleden door het Utrechts Landschap heringericht tot ruige natuur met wandel- en fietspaden. Het is een goed voorbeeld van hoe veranderingen binnen een leefgebied grote consequenties kunnen hebben voor het ree. Want er is weliswaar sprake van recreatiedruk, maar in deze randzone vormt het hoge struikgewas een perfecte beschutting voor het ree. De stand neemt daar dan ook de laatste jaren toe, met als gevolg dat de reeën de afrit van de snelweg oplopen en daar nieuwe problemen veroorzaken. Peltzer: "Als je weet dat in een bepaald deel van het leefgebied hotspots zijn moet je daar gezamenlijk op ingrijpen. Halverwege de Doornseweg

“ Alle jagers hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de duurzaamheid van reeënpopulatie binnen een leefgebied. Ze zijn samen verantwoordelijk om knelpunten en problemen aan te pakken. Alleen op deze wijze kan je integraal en verantwoord reeënbeheer uitvoeren.”

Foto: Roland Peltzer

wijst hij naar een hekwerk dat de Leuserheide afsluit en zegt: “Vroeger was dit een probleemweg waar heel veel ongelukken gebeurden omdat reeën overstaken tussen Leuserheide en De Treek. Sinds er in 2009 een hek en een ecoduct zijn geplaatst is ook het aantal ongelukken sterk gedaald. Schieten is dus niet altijd noodzakelijk.”

Het huidige gedecentraliseerde beheer heeft niet geleid tot aantallen reeën die in evenwicht zijn met de leefomgeving en de daar aanwezige maatschappelijke functies en belangen. Gevolg: beheerdoelstellingen worden niet gehaald en het welzijn van het ree komt in de knel. Er is meer migratie en daardoor ontstaan meer knelpunten met aanrijdingen. Ook signaleren we meer versnippering van leefgebieden door hekken en veel maaislachtoffers onder reekalveren. De VHR is dan ook van oordeel dat een gezamenlijk, eenduidig, consequent en actief beheer van de sterk gegroeide reeënpopulaties op leefgebiedniveau noodzakelijk is. Ook past de leefgebiedbenadering binnen de kaders van de nieuwe Natuurwet en zorgt het voor een eenduidige en transparante aanpak die landelijk kan worden ingevoerd. Een aanpak waarbij gestelde doelen gehaald worden en het welzijn van het ree centraal staat.

Meer informatie over de visie, het leefgebied en de Richtlijn Reeënbeheer vind u op onze website www.reewild.nl/Publicaties

